

pilotprojekt i modelkommuneforsøget
søge spor - sætte spor

BYDETEKTIVERNE

Bydetektiverne

Rapport
Efterår 2007

Redaktion: Anne Line Svelle, Tiril Mark Høj og Karen Marie Demuth
Udgiver: Børnekulturhuset i Århus
Layout: Mie Frydensbjerg, Børnekulturhuset
Støtte: Kulturarvsstyrelsen, Børnekulturens Netværk og Børnekulturhuset / Århus Kommune
Tryk: Trykkestedet, Århus C
Bydetektiverne er en del af modelkommuneforsøget "Søge spor - sætte spor"

Forord

Af Anne Line Svelle, Børnekulturkoordinator

Projektet Bydetektiverne er blevet til med støtte fra Kulturarvsstyrelsen og fungerer som Kulturarvsstyrelsens børneprojekt 2007. Faktisk fungerer det også som et pilotprojekt i det langt større modelkommuneforsøg "Søge spor – sætte spor", som er placeret i Århus Kommune med base i Børnekulturhuset under Kulturafdelingen. Modelkommuneforsøget er støttet af Børnekulturens Netværk, Kulturarvsstyrelsen og Århus Kommune. Århus Kommune fik i forlængelse af ansøgningen om at blive modelkommune på børnekulturområdet mulighed for at gennemføre projektet Bydetektiverne som et selvstændigt delprojekt i samarbejde med Kulturarvsstyrelsen og Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder.

Projektet er inspireret af erfaringer med børn og arkitektur i bl.a. Finland og Norge, hvor man har haft succes med at åbne børns øjne for de rum og den arkitektur, der omgiver dem. I Århus går bydetektiverne på jagt efter arkitektoniske spor i byens rum, og med arkitekter og billedkunstnere som guider inddrages lokale æstetiske og kulturhistoriske ressourcer på arkitekturområdet. Den lokale kulturarv er således med til at stimulere børnenes ejerskab til de områder, de færdes i og til at skabe en fornemmelse for byens placering i tid og rum. Med byen som projektets omdrejningspunkt sigtes der desuden på at indsamle og udveksle erfaringer mellem børn fra forskellige lokalmiljøer i kommunen.

Er man så heldig at opnå støtte til sådanne projekter, skal der naturligvis foretages en afrapportering, og dette lille skrift er blevet til med afrapporteringsformål for øje. Da vi gik i gang med at indsamle materiale, slog det os imidlertid, at der kunne være grund til at gøre sigtet bredere. For os har projektet været så interessant og givet så mange positive erfaringer, at vi finder anledning til at gøre erfaringerne tilgængelige for en lidt bredere kreds af interesserede. Vi håber således, at vores rapport ikke kun kan fungere som en dokumentation af projektet over for bevillingsgiverne, men at den også kan tjene til inspiration for andre, der kunne have lyst til at arbejde med formidling af den arkitektoniske kulturarv i byens rum til børn.

Vi har derfor valgt at lade rapporten bestå af tre indlæg, der hver især giver en beskrivelse af projektet og de indhøstede erfaringer. Af vilkårene for tildeling af støtte til modelkommuneforsøget fremgår det, at det skal gøres til et mål i sig selv at oparbejde generaliserbare modeller for denne slags arbejde. Indledningsvis forsøger projektansvarlig Anne Line Svelle derfor i helt kort form at fremdrage de erfaringer, der muligvis lader sig generalisere til en model. Dernæst følger to noget længere indlæg, der går mere konkret til værks og beskriver projektet fra forskellige synsvinkler. Først får de to projektudviklere og -afvik-

lere Pernille Helberg Stentoft og Mette Hingebjerg ordet. I deres indlæg redegøres der for nogle af de overvejelser, der ligger til grund for projektets udformning, ligesom de enkelte elementer i projektet beskrives og evalueres nærmere. Endelig følger en opsamling skrevet af Bydetektivernes projektleder Karen Marie Demuth og projektmedarbejder Tiril Mark Høj. I deres indlæg reflekterer de over projektets samarbejdsflader og børnenes reaktioner på projektet samt de oplevelser, som børnene i særlig grad hæftede sig ved. Til yderligere inspiration har vi valgt at indsætte lærervejledningen til Bydetektiverne bagerst i skriftet.

Vi har bestræbt os på at skrive indlæggene således, at de hver især kan læses som selvstændige bidrag. Prisen for denne fremgangsmåde er selvfølgelig, at der vil optræde en del gentagelser. Vi håber dog, at vi til gengæld får bredt perspek-

tivet ud og skabt en bredere refleksionsflade over erfaringerne. Den overordnede hensigt med rapporten er at bidrage til kvalificeringen af de diskussioner, som uvægerlig må gå forud for andre lignende projekter. Skulle man derudover have lyst til at få yderligere inspiration, er man naturligvis velkommen til at kontakte os og rekvirere den lille film, som er udarbejdet i forbindelse med projektet i Århus eller orientere sig på hjemmesiden www.sporiaarhus.dk.

Anne Line Svelle, børnekulturkoordinator
Børnekulturhuset i Århus, februar 2008

Børn som bydetektiver

– nogle centrale principper

Af Anne Line Svelle, Børnekulturkoordinator

Hvordan skal man gennemføre et projekt, der skal give børn en bedre forståelse af den arkitektoniske kulturarv og de byrum, de befinder sig i? Et bud er at gøre børnene til bydetektiver for at få dem til at se deres omgivelser med nye øjne. Sådan ræsonnerede vi under alle omstændigheder, da vi skulle sætte et sådant projekt i søen – og, lad os bare indrømme det, da vi havde skelet lidt til, hvordan man har håndteret spørgsmålet i Norge og Finland. Med udgangspunkt i forbillederne fra disse lande udviklede vi et projekt bestående af fem faser. Første fase kaldte vi vandring. Den bestod i en byvandring med fokus på arkitekturen og kulturarven i lokalmiljøet. Anden fase var en workshop, hvor børnene bearbejdede deres indtryk fra byvandringen. Tredje fase var en forberedelse af en genvandring, hvor børnene nøje udvalgte de steder, der havde gjort mest indtryk på dem med henblik på at kunne formidle dette videre til børn fra et andet lokalmiljø. Fjerde fase bestod i selve genvandringen, hvor børnene var guider for et hold bydetektiver fra et andet lokalmiljø. Femte fase bestod af udstillingen af børnenes egne konstruktioner, skitser og registreringer mv., der gik umiddelbart forud for denne.

I det følgende skal jeg forsøge at trække de aller mest generelle erfaringer, vi har gjort os frem. I modsætning til de øvrige indlæg, der går tæt på projektet og dets faser, har jeg simpelthen forsøgt

at formulere vores erfaringer i principform. Hvis man finder min tilgangsvinkel lidt for abstrakt som indfaldsvinkel til det projekt, vi gennemførte, vil jeg anbefale, at man først læser de to andre indlæg i dette skrift.

Det første princip, jeg mener at kunne drage frem er, at man skal tage børnenes iagttagelser helt og aldeles alvorligt. Dette princip indebærer, at det er børnenes blikke, der bestemmer, hvad der er vigtigt. Hvis det er de to tennisbolde, der er skudt op på taget, må det være det, der er udgangspunktet for at studere tagkonstruktionen på det pågældende hus. Princippet indebærer imidlertid også, at man må sørge for, at udstyret er i orden. I det konkrete projekt blev der indkøbt digitalkameraer af en vis kvalitet – ét pr. to børn. Dermed var det sikret, at det faktisk var muligt at få fastfrosset iagttagelserne i en ordentlig form, der gav gode muligheder for efterbearbejdning. Der blev også optrykt særlige notesbøger til hver enkelt barn. Ud over blanke ark til notater rummede notesbogen kort, billeder og andre inspirationskilder. Pointen med at sørge for en ordentlig udstyrsstandard er, at børnene helt konkret kan se, at deres arbejde bliver taget alvorligt, fordi der faktisk er blevet ydet noget for at muliggøre deres projekt.

Den anden overordnede rettesnor kunne måske kaldes princippet om gentagelse med forandring.

Fem faser

vandring
workshop
forberedelse af genvandring
genvandring
udstilling

Fem principper

seriøsitet omkring børnenes iagttagelser
gentagelse med forandring
enhed af hjemlighed og fremmedhed
tilegnelse og formidling
klarhed og afgrænsning

Krumtappen i projektet var den byvandring, som børnene indledningsvis blev sendt ud på. Første gang vandringen blev gennemført fortalte projektets formidler om den arkitektoniske kulturarv i netop deres lokale område. Vandringen var krydret med spændende historier knyttet til de bygninger og rum, de passerede samt en musikalsk overraskelse. Undervejs gjaldt det for børnene om at gøre sig iagttagelser af deres eget nærmiljø for at gøre sig mere bekendt med dette miljø og dernæst om at registrere det, de fandt interessant gennem skitser og digitale fotos. Ud fra børnenes egne registreringer og oplevelser forberedte de sig til at gentage turen, men denne gang i rollen som værter og guider for gæster fra en anden skole.

En sådan gentagelse rummer i sig selv et stort læringspotentiale, fordi børnene tvinges til at tjekke, hvad de så i første omgang og til at reflektere

over, hvad der havde gjort mest indtryk på dem hver især. Scoopet synes imidlertid at ligge i rolleforskydningen. Ved at gøre dem til formidlere af allerede indhøstede erfaringer, får iagttagelserne mulighed for at rodfæste sig yderligere og ved at lade dem selv vælge, hvad de fandt vigtigst, etablerede de et særligt forhold og medejerskab til udvalgte dele af lokalområdet.

Princip nummer tre drejer sig om en enhed af modsætninger og kunne måske beskrives som enheden af hjemlighed som identitetsskaber og fremmedhed som øjenåbner. Det var som sagt afgørende at lade børnene foretage deres byvandring i deres eget nærmiljø. Baggrunden for dette valg var et ønske om at lade dem tage udgangspunkt i trygge omgivelser, som de allerede havde et vist – om end ikke så arkitektonisk bevidst – forhold til. Ved også at lade dem besøge andre

bydetektiver i deres hjemlige omgivelser fik de mulighed for at sammenligne omgivelser. I denne komparationsmanøvre baseret på en klar adskillelse af ude og hjemme bliver det ikke blot muligt at bygge en identitet op om det særlige ved ens eget i modsætning til de andres arkitektoniske miljø. Børnene får også mulighed for at få øje på andre muligheder i det fremmede i forskellen til det velkendte. Dette forhold blev understreget ved at fastholde en række rum, som optrådte i alle vandringerne.

Det fjerde princip handler også om frembringelsen af en enhed af modsætninger, ja måske skal man ligefrem tale om en dialektik – mellem tilegnelse og formidling. I en krimi er detektivens rolle som bekendt dobbelt. Det er detektiven, der skal finde ud af, hvordan det hele hænger sammen, men det er også ham eller hende, der får æren af at fremstille sammenhængen for de øvrige figurer (og læseren). En tilsvarende dobbeltrolle var på færde i vores projekt. Genvandringen med gæster fra andre dele af byen rummer i sig selv en formidlingsdimension. Her skulle alle de historier, som byrummene gemmer på, fortælles og arkitektoniske særegenheder fremdrages. Projektet blev imidlertid afsluttet med en større udstilling på byens rådhus, hvor børnenes iagttagelser og egne bud på, hvad deres område kunne tilføres, var blevet omsat til kunstneriske udtryk.

Når jeg er tilbøjelig til at tale om en dialektik i denne sammenhæng, skyldes det, at børnene helt fra begyndelsen var blevet gjort opmærksomme på, at et af sigtepunkterne var en sådan udstilling. Det var vigtigt for dem, at ideerne bag deres egne konstruktioner blev formidlet på bedste vis, og de var derfor selv opsøgende i forhold til den viden, de behøvede for at nå deres mål. Dermed kom tilegnelsen og formidlingen til konstant at indgå i produktive forbindelser. Afslutningsvis vil jeg nævne et princip, som formentlig er relativt selvindlysende, men som ikke desto mindre er af stor vigtighed. Det drejer sig om tilrettelæggelsen af selve processen, og det drejer sig om nødvendigheden af klarhed og afgrænsning.

Ethvert projekt vil naturligvis have gavn af at være baseret på et klart og afgrænset koncept. Når der kan være særlig grund til at fremhæve dette i denne sammenhæng, skyldes det, at arkitektur – både når vi forstår den som bygningsformer,

og når det drejer sig om rummene mellem disse former – ikke indgår som en selvfølgelig del af børnenes forestillinger om verden. Eller rettere: Det gør den utvivlsomt, men ikke på et særligt bevidst niveau. Børn bevæger sig frejdigt rundt i arkitekturen, men de tænker ikke umiddelbart synderligt over den. Af denne grund synes det ekstra vigtigt at gøre opgaven klar og afgrænset. Man må gøre sig klart, hvad bydektektivene skal se efter. I det konkrete projekt blev der derfor valgt helt bestemte byrum. Man må ligeledes give detektivarbejdet en bestemt retning. Børnene blev derfor stillet bestemte dokumentationsopgaver.

Endelig må man sikre sig, at alle aktører har et fælles billede af projektet. Derfor var det f.eks. vigtigt at arbejde på forberedelsen af og med børnenes lærere.

Der kunne utvivlsomt hentes flere generelle principper ud af projektet end dem, jeg nævner her. Jeg håber imidlertid, at jeg ved at trække disse fem principper frem både har fået bragt nogle centrale aspekter af projektet frem i lyset og givet læseren lyst til at orientere sig i de mere praksisnære beskrivelser af projektet, som følger her efter.

Bydetektiver på sporet

Af Pernille Helberg Stentoft, formidler
og Mette Hingebjerg, arkitekt

Godt fra start

Begrebet Bydetektiver er hentet fra et børnekulturprojekt i Bergen, som projektet i Århus Kommune er inspireret af. Bydetektiver er en betegnelse for de børn, der går på opdagelse i byen og søger efter arkitektoniske spor. Projektet i Århus Kommune har desuden trukket på erfaringer fra arbejdet med børn og arkitektur i Finland samt skelet til lokale erfaringer bl.a. projektet Byens Ornamente – en kunstvandring, der blev realiseret af Århus Billedskole og ARoS Århus Kunstmuseum i perioden 2002 – 2004.

Børnekulturhuset i Århus etablerede kontakt til en arkitekt og en formidler, der i samarbejde med Anne Line Svelle, børnekulturkoordinator i Århus Kommune, og Karen Marie Demuth, formand for Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder skulle stå for udviklingen og gennemførelsen af projektet.

Arkitekten, Mette Hingebjerg, er uddannet arkitekt og folkeskolelærer og har erfaring med indretning af rum til børn og afholdelse af børneshops med arkitektur som omdrejningspunkt. Formidleren, Pernille Helberg Stentoft, er cand.mag. i æstetik og kultur og har erfaring med formidling af arkitektur og kulturhistorie til børn. Desuden har projektmedarbejder ved Børnekul-

turhuset Tiril Mark Høj været tilknyttet projektets praktiske del. Tiril er cand. mag. i moderne kultur og formidling og har deltaget i vandring, workshops, genvandring og udstilling. Tiril har registreret projektets gennemførelse, haft kontakt til pressen, skrevet indlæg til projektets blog med meget mere og har på alle måder været en uvurderlig hjælp.

Udviklingen og den konkrete planlægning af projektet Bydetektiverne tog sin begyndelse i august 2007. Det overordnede tema for projektet Bydetektiverne var formidling af arkitektur og arkitektens kulturarv til børn. Med dette udgangspunkt skulle bydetektiverne sendes på jagt i byen efter spor, der kunne fortælle noget om byen, dens historie, bygninger og rum. Der var også lagt op til, at projektet skulle indeholde en form for workshop, hvor børnene kunne omsætte deres oplevelser i byrummet til kreative udtryk. Hvordan projektet i øvrigt skulle struktureres, indholdet, og hvordan det præcist skulle gribe formidlingen an, lå åbent.

Den model, vi udviklede for Bydetektiverne i Århus Kommune, og nogle af de overvejelser, der lå forud, er emnet for denne artikel.

Tidsperspektiv

Den konkrete udvikling og planlægning af projektet skete inden for en relativ kort periode, da projektet jævnfør Kulturarvsstyrelsens betingelser for finansieringen skulle realiseres inden udgangen af 2007.

For at overholde den stramme tidsplan inddeltes projektet indledningsvist i forskellige faser med tilsvarende deadlines:

1. fase: Udvikling af model for projektet
August-september 2007
2. fase: Fagligt indhold (kulturhistorisk såvel som arkitektonisk) plus kontakt til deltagende skoler
September 2007
3. fase: Tilrettelæggelse af vandringer
Oktober 2007
4. fase: Udvikling af undervisningsmateriale
Notesbog og lærervejledning.
Oktober 2007
5. fase: Udvikling af workshop og genvandring
Oktober 2007
6. fase: Gennemførelse af vandringer, workshops og genvandringer
November 2007
7. fase: Planlægning og gennemførelse af udstilling
December 2007
8. fase: Afrapportering til Kulturarvsstyrelsen
Februar 2008

Den overordnede model og de overordnede visioner og mål for projektet blev til sideløbende:

Visjoner og mål

Undervisningen har som overordnede mål:

At børn gennem kendskab til deres egen bydel og andre børns bydele udvikler viden om byens kulturhistoriske og æstetiske ressourcer.

At børnene får en øget forståelse for og kendskab til arkitektur og arkitekturens begreber.

At børnene gennem erfaringer og undersøgende aktiviteter sanser og oplever deres omgivelser.

At børnene gennem en øget selvforståelse af egne omgivelser, og gennem direkte kontakt med andre børns omgivelser, får en øget omverdensforståelse og dermed en øget forståelse for andre.

At se byen fra barnets perspektiv og dermed at give barnet en fornemmelse af sin egen rolle i debatten om byens rum.

Mål for børnene:

At børnene bliver bedre til at se og opleve deres omgivelser.

At børnene bliver bedre til at forholde sig til deres omgivelserne, og at de stifter bekendtskab med begreber og ord, som beskriver arkitektur. Dermed kan de lettere give udtryk for meninger og oplevelser vedrørende deres fysiske omgivelser.

At børnene bliver i stand til at udtrykke sig både sprogligt og formmæssigt vedrørende arkitektoniske/formmæssige spørgsmål.

Mål for evaluering af projektet. Projektet evalueres efterfølgende på:

Forløbets indhold.

Programmets tidsplan.

Mulighederne for udbredelsen af projektet på længere sigt.

Projektets indhold

Da Bydetektiverne var et pilotprojekt, var det hensigten fra starten, at der i løbet af projektet skulle afprøves en række forskellige idéer, metoder og aktiviteter. Meningen var og er, at man efterfølgende kan få en fornemmelse af, hvad der virker og ikke virker i arbejdet med formidling af arkitektur og kulturarv til børn. Og med udgangspunkt heri trække fra og lægge til og efterfølgende sammensætte projektets forskellige dele på kryds og tværs.

Overvejelser

Under udviklingen af projektet var der en række overvejelser og idéer i spil. Nogle af overvejelserne kom til at forme indhold og struktur i Bydetektiverne og beskrives herunder.

Klasser og klassetrin

Vi lagde os ret hurtigt fast på, at der skulle deltage tre klasser i projektet. Erfaringerne fra tre klasser ville give et vist sammenligningsgrundlag samtidig med, at projektet med så få klasser ville kunne

gennemføres inden for den begrænsede tidsramme, vi havde til rådighed. Desuden forudså vi, at det om end blot med tre klasser ville blive en udfordring at koordinere tidspunkter til afvikling af projektets forskellige dele. Denne formodning viste sig at holde stik.

Vores overvejelser omkring klassetrin mundede ud i, at børnene hverken skulle være for små eller for store. De skulle kunne kapere informationer på et vist fagligt niveau, de skulle kunne reflektere over deres lokalområde og forstå, hvad projektet overordnet gik ud på. Samtidig tog vi i betragtning, at børn under en vis alder generelt er åbne over for nye tiltag og emner. Vi endte derfor med at målrette projektet til børn i 4. – 5. klasse.

Geografiske områder

Vi besluttede os for at sigte mod, at de tre klasser skulle komme fra skoler i tre forskellige geografiske områder. Dels kunne vi på den måde få en fornemmelse af, hvordan projektet virker i forskellige bystrukturer og kulturer. Dels ville forskellig-

BYDETEKTIVERNE

8530 Hjortshøj

heden give børnene oplevelsen af at møde andre børn og se ukendte områder på genvandringerne, hvor hver klasse skulle guide en anden klasse i deres eget område.

På grund af den begrænsede tidshorisont valgte vi målrettet at invitere klasser fra specifikke skoler og dermed specifikke områder og bystrukturer: Virupskolen i Hjortshøj, der er en typisk landsby beliggende på landet 14 km. nord for Århus, Elise Smiths skole, der ligger i Øgadekvarteret - et arbejderkvarter fra ca. år 1900 i Århus C - og endelig deltog Sødalskolen, som ligger i nærheden af Gellerupparken i Brabrand, der er et forstadsområde med mange forskellige nationaliteter. Elise Smiths skole er en privatskole, mens de to øvrige skoler er folkeskoler. På Sødalskolen har 70 % af eleverne anden etnisk baggrund end dansk.

Med lidt benarbejde og velvillige kontakter på de tre skoler fik vi tilsagn om deltagelse fra tre 4. klasser i løbet af et par uger, hvorefter vi afholdt et informationsmøde for lærerne om projektet. Inden projektstart udarbejdede vi desuden en lærervejledning med uddybende informationer, som lærerne fik tilsendt.

Lokal kulturarv

Det var forud for projektstart formuleret, at Bydetektiverne med udgangspunkt i byens arkitektur og rum skulle give de deltagende børn en fornemmelse for den lokale kulturarv og historie. Denne fornemmelse skulle børnene dels opnå ved at færdes i og sanse byrummet og dels ved at høre fortællinger om byens historie og bygninger. Kulturhistorien og arkitekturen i Øgadekvarteret i centrum af Århus er beskrevet flittigt, hvorimod historien om og arkitekturen i Hjortshøj og Brabrand ikke officielt er beskrevet. Her måtte vores viden indsamles på de lokale og meget hjælpsom-

me egnsarkiver samt i litteratur om gamle dages landsbyliv. I både Hjortshøj og Brabrand stillede arkiverne sig til rådighed med timelange guidede gåture i området, som blev optaget med diktafon og herefter indgik i formidlingen af området til børnene.

Tværfaglighed og forskellige kompetencer

Fra begyndelsen anså vi projektet som tværfagligt. Det ligger lige for at lade Bydetektiverne indgå i grundskolens undervisning i dansk (det fortællende element), historie (det kulturhistoriske element) og billedkunst (det kreative skabende element). Desuden berører projektet fagene geografi (kulturgeografi, omverdensforståelse og kortlære) samt matematik (formlære, skala og konstruktion).

Projektet er også bevidst planlagt, så det tilgodeser børns forskellige intelligenser, kompetencer og interesser. Nogle er gode til at lytte, nogle er gode til at se og sanse i bred forstand, nogle er gode til at tegne, arbejde selvstændigt, arbejde i grupper, skrive, hamre, modellere, save, fortælle osv. Hensigten var, at alle deltagerne skulle opleve succes og have fornemmelsen af at mestre noget i løbet af projektet.

Samarbejde

Vi besluttede, at der på forskellige planer og tidspunkter i løbet af projektet skulle fokuseres på samarbejde. På vandringerne skulle klasserne deles op i makkerpar for at lægge op til, at alle havde én at dele erfaringer og oplevelser med, både under vandringen og efterfølgende. Under genvandringen og forberedelsen af den blev klassen delt i to og herefter atter opdelt i makkerpar. Inden for de to grupper skulle børnene nå til enighed om, hvem der skulle fortælle om hvad på genvandringen.

Desuden skulle børnenes fortællinger både forberedes og fortælles parvist. Endelig ville mødet med en anden ukendt klasse stille yderligere krav til samarbejde mellem både lærere og elever.

Gentagelse

Vi valgte bevidst, at projektet for hver af de tre klasser skulle gennemføres efter stort set samme model. Naturligvis måtte det historiske og arkitektoniske indhold på vandringerne i de tre forskellige områder variere, men selve strukturen skulle være ens. Hensigten hermed var at kunne sammenligne de forskellige klassers deltagelse i projektet.

På trods og på grund af, at de tre lokalområder er meget forskellige fra hinanden, lagde vi os fast på fem typer af rum, der skulle gå igen på hver af de tre ture, nemlig:

- bolig
- kirke
- oase
- gaderum
- butik/erhverv

Hensigten med disse begreber var at give børnene ord til at beskrive og referere til steder i lokalområdet. Desuden ønskede vi at give børnene en fornemmelse af, hvad ordet rum kan betyde og at give dem en referenceramme til forståelse af de klassers lokalområder, som de ville besøge på genvandringerne. Meningen var, at "rum-ordene" skulle gentages mange i løbet af projektet, dvs. både figurere i workshopen, i klasseværelserne, under genvandringen og i udstillingen.

Registrering og notesbog

Vi valgte, at vandringen i lokalområdet skulle være en vekselvirkning mellem formidling af historie, arkitektur og rum og børnenes egne iagttagelser og registreringer af området, der skulle fastholde deres indtryk fra vandringen. Disse indtryk skulle fastholdes med henblik på workshopen og på børnenes forberedelse af deres rolle som guider for en anden klasse i genvandringen. Børnene

fik til formålet udleveret digitale kameraer, et til hvert makkerpar, og en personlig notesbog med søger og blyant.

Sanseoplevelser

Vi ønskede, at børnene under hele projektet skulle have stimuleret deres forskellige sanser. De skulle lytte til fortællinger på vandringen, men også lytte til byens lyde. De skulle se på bygninger og rum, men også mærke rummene og hvordan de er at være i. De skulle røre ved overflader, lugte til bilos og græs og gyllemarker. Og de skulle smage.

I workshopen skulle de røre ved og se og lugte til forskellige materialer, ligesom de også på genvandringen i et nyt og ukendt område skulle bruge sanserne. Vi ønskede også at lade børnene opleve, hvordan sanseindtryk ændrer sig, når flere sanser er i brug på en gang, når man f.eks. ser på et rum samtidig med, at der er musik i rummet. Endvidere fandt vi det vigtigt, at kroppen kom i brug. Både på gåturen, i værkstedet med sav og hammer og på genvandringen, for kroppen lagrer oplevelser.

BYDETEKTIVERNE

8000 C

Vi lod os inspirere af et lille kinesisk ordsprog, der lyder:

”Hvis jeg hører, glemmer jeg,
Hvis jeg ser, husker jeg,
Hvis jeg gør noget, forstår jeg.”

Overraskelser

På forhånd valgte vi også, at vi ville indarbejde en række overraskelser i projektet. Baggrunden for dette valg var, at når der sker noget, man ikke regner med vil ske, er man måske ekstra åben og modtagelig. Samtidig ligger der i selve den positive overraskelse et element af overskud. En planlagt positiv overraskelse emmer af, at nogen har tænkt på at gøre noget godt for en.

Model for projektet

Vandring

Vi valgte, at projektet skulle tage udgangspunkt i en vandring i byen, hvor børnene fik fortalt historier om og blev gjort opmærksomme på byens rum. Vi overvejede, om vandringen skulle foregå

mellem kendte bygninger og arkitektoniske flag-skibe i Århus C, men besluttede i stedet, at den skulle foregå i de områder, hvor de deltagende klassers skoler lå. På den måde ville børnene få et større indblik i deres lokalområde.

Vi lagde os ligeledes fast på, at børnene undervejs skulle registrere området via fotos, skitser, ord og gnidetryk. Registreringen havde det formål at få børnene til at lægge mærke til og huske detaljer ved området.

Workshop

Vi besluttede, at projektets anden del skulle bestå af en workshop, hvor børnene kunne bearbejde indtrykkene fra vandringen i lokalområdet. I workshoppen skulle børnene desuden bygge ”noget” til deres lokalområde, en tilføjelse til de bygninger og rum, der fandtes i forvejen. Udgangspunktet for byggeriet skulle være et konkret sted i byen, valgt af børnene. Ideen var, at materialerne ikke skulle være traditionelle arkitektur-model-materialer, da vi ikke ønskede at lægge op til, at børnene byggede kopier af huse, de kendte i forvejen.

Første del af workshoppen skulle finde sted i Børnekulturhusets værksted, mens ”byggerierne” derefter skulle transporteres ud på skolerne og gøres færdige i klasseregi.

Forberedelse af genvandring

I forlængelse af vandring og workshop skulle eleverne forberede en genvandring i deres eget lokalområde. Genvandringen skulle være børnenes mulighed for selv at arrangere og gennemføre en guidet tur i deres lokalområde, hvor de kunne vise det frem, de selv fandt særligt og seværdigt ved området. Genvandringen skulle forberedes i

klassen i to dansktimer og tage afsæt i et oplæg fra en af projektets formidlere. I forberedelsesfasen skulle eleverne desuden benytte sig af de registreringer, de havde foretaget med henblik på hver især at udvælge netop det, de ville vise frem.

Genvandring

Ideen med genvandringen var dels at lade eleverne påtage sig rollen som guider og dels at give klasserne mulighed for at møde hinanden og se hinandens lokalområder. Genvandringen skulle desuden tjene det formål at forankre de oplevelser, børnene havde haft med at lære deres lokalområde at kende.

Udstilling

Udstillingen skulle være projektets finale, hvor børnenes byggerier og projektets forløb blev præsenteret for offentligheden. Målet var at finde

et udstillingssted, hvor projektet ville blive set af mange, herunder byplanlæggere og beslutningstagere fra Århus kommune.

Projektets dele bliver nærmere beskrevet og evalueret i næste afsnit.

Projektets fem faser

Vandring i eget område – at være bydetektiv

Beskrivelse

Den første vandring foregik i klassens egen bydel, hvor skolen ligger. Forud for vandringen fik børnene at vide, at de skulle ud og være bydetektiver og søge efter spor i deres område.

En bydetektiv søger efter spor og dokumenterer dem. Sporene kan være dele af arkitektur, af byrum, af døre og vinduer, af dramatiske hændelser - f.eks. brande og eksplosioner - af sjove mønstre og flotte beplantninger. Børnene fik også at vide, at vandringen ville blive en vekselvirkning mellem historiefortælling og registrering.

Den enkelte vandring var planlagt til at vare omkring tre timer, og ruten var lagt mellem et antal steder eller stop i lokalområdet: kirker, kirkegårde, gader, pladser, parker, butikker, eksisterende og

tidligere skoler, forsamlingshuse, højhuse, beboerhuse, legepladser, kroer, gårde, stationer, haver osv. Rum, steder og bygninger, der alle i en eller anden forstand kunne relateres til de fem rumord, der gik igennem hele projektet.

Historierne om områdets tidligere beboere, bygninger og byrum var med til at skærpe børnenes bevidsthed om deres omgivelser og vække deres interesse.

Registreringen af det de så, hørte og oplevede var en vekselvirkning mellem tegning, gnidetryk, skrift og digitalfoto og var med til at fastholde et fokus og et fælles omdrejningspunkt, når vi mødtes efterfølgende i workshoppene og på genvandringen.

Til registreringen fik børnene udleveret en notesbog. Notesbogen indeholdt bykort over de tre områder, hvor vandringene fandt sted og vigtige steder var plottet ind på forhånd. Her var også historiske og nye fotografier af steder, bygninger og rum fra de tre vandringer og blanke sider, hvor børnene skulle registrere deres oplevelser (tegne, skrive ned, lave gnidetryk, klistre ind m.v.) Skitserne blev påført gadenavn og nr. til dokumentation. Bagerst i bogen var der formuleret en række opgaver, som børnene kunne løse undervejs, hvis de havde svært ved at komme i gang med registreringen. Notesbogen indeholdt desuden en søger og en blyant, og endelig fik eleverne to og to udleveret et digitalt kamera til yderligere at understøtte og registrere deres oplevelser. Børnene skulle gå sammen to og to, så de havde nogen at snakke med og få ideer sammen med undervejs. Børnene skulle ligeledes arbejde i disse grupper under den senere genvandring.

Evaluering

Eleverne var gode detektiver og gode til at registrere. Der blev tegnet og taget mange billeder undervejs. Tegningerne var gode til at fastholde børnenes opmærksomhed på enkelte elementer ved f.eks. kirkerne, og digitalkameraet gav mange virkelig gode motiver at arbejde videre med.

Vekselvirkningen mellem historiefortælling og registrering var god, idet historierne var med til at gøre områderne levende, og jo mere dramatiske historierne var, jo større indtryk gjorde de. F.eks. gjorde historien om Galgebakken og galgen, der engang fandtes for enden af Ny Munkegade stort indtryk på børnene fra Elise Smiths skole, idet flere af børnene i følge deres lærer talte om den i mange dage.

Vi erfarede, at flere af børnene kunne huske præcise årstal, episoder og bygninger, når vi efterfølgende mødtes. En elev fra Sødalskolen i Brabrand genkendte arkitekturen i Poul Blak Petersens højhusbyggeri, der ligger for enden af Grønnegade i Århus C. og nævnte, at det var bygget ligesom højhusene i Gellerupparken, hvilket var godt set

og fuldstændig rigtigt, da Blak Petersen står bag husene begge steder.

Projekt Bydetektiverne var bygget op omkring en vandring, der førte børnene gennem forskellige rum og byrum. Man kunne også forestille sig et projekt, der blot skulle føre børnene igennem en enkelt bygning, da mange af børnene havde svært ved at løsrive sig fra deres skitser, gnetryk og fotografier.

Vandringerne havde en stram tidsplan, som (desværre) var nødvendig, idet børnene typisk skulle tilbage til skolen og have undervisning efter vandringen. Vandringerne var planlagt til at vare tre timer, men vi erfarede hurtigt, at det havde været en fordel med lidt mere luft i programmet, dels fordi børnene fordybede sig i registreringen og kunne have brugt mere tid her, og fordi det tager tid at få en gruppe på 20 – 30 10-årige børn til at gå samlet. På alle tre vandring valgte vi derfor at skære lidt ned på historiefortællingen for at levne mere tid til registreringen og fordybelsen undervejs.

Vores bekymring om, hvorvidt børnene ville ”gå i gang” med at registrere blev gjort godt og grundigt til skamme, og de opgaver, vi havde indlagt i notesbogen for at have noget konkret i baghånden, blev aldrig taget i brug. Vi tilskriver vekselvirkningen mellem fortælling og egenproduktion noget af æren for elevernes opmærksomhed. På hver vandring var der planlagt en overraskelse i form af en musikalsk oplevelse i den kirke, vi

På hver vandring gennemførte vi overraskelsen på følgende måde: Vi samlede børnene uden for kirken, hvor vi fortalte om kirkens historie og arkitektur. Herefter bad vi børnene om at være helt stille i kirken, så vi kunne opleve kirken i stilhed. Dette lykkedes forbavsende godt med alle tre klasser! Inde i kirken satte nogle af børnene sig ned, mens andre summede rundt og iagttog, næsten som små nysgerrige dyr.

besøgte undervejs. I Sødalskolens tilfælde besøgte vi to kirker, en typisk dansk landsbykirke fra 1200-tallet og en moderne kirke i Gellerup-parken fra 1976. Besøgene viste sig at have en stor betydning i netop denne klasses tilfælde, da størstedelen af børnene er muslimer, og mange af dem ikke tidligere havde været i en kirke. Den musikalske oplevelse fandt sted i den moderne Gellerup kirke.

Og pludselig satte musikken i gang. Det mægtige orgel i Gellerup kirke. En gospelsangerinde i Metodistkirken i Århus C, og en operasangerinde i landsbykirken i Hjortshøj. Børnene blev i alle tilfælde målløse, og det var meget spændende efterfølgende at høre om deres indtryk, der varierede fra angst (”Jeg troede, det var et spøgelse” og ”Det var uhyggeligt”) til overvældelse (”Jeg har aldrig hørt noget lignende”) og begejstring (”Det lød smukt”, ”Er hun kendt?”). Derudover var det utroligt, hvad børnene havde set, mærket og lugtet i kirkerummet, mens de havde været helt stille. Børnene erfarede, at rummet ændrede sig alt efter om der var lyd eller ej. Det var både imponerende og rørende.

Workshop i Børnekulturhuset

Beskrivelse

Workshopen fandt sted i Børnekulturhusets lokaler og var planlagt til at vare mellem tre og fire timer. I workshopen byggede vi videre på børnenes mange oplevelser og registreringer fra vandringerne og arbejdet med at omsætte disse til byggerier - former, konstruktioner og objekter.

En stor del af børnenes fotografier var blevet printet ud og hængt op på snore i lokalet. Et stort kort på 2 x 1 m over deres område var printet ud og lå på gulvet. På væggene hang de historiske billeder fra området, som også havde været vist på

vandringen. Desuden hang der plancher med de fem rum-ord (bolig, kirke, oase, gaderum, butik/erhverv), som børnene havde stiftet bekendtskab med ude i deres lokale område.

Notesbøgerne med registreringerne fra vandringen blev delt ud, og på et bord lå der få, men utraditionelle byggematerialer: genbrugspap i uensartede former, tape, træstykker og save, pulp (papirmasse), ispinde, sukkerknalder, hammere og søm, skruemaskiner og skruer og lim. Hvis børnene skulle have yderligere inspiration undervejs, var der desuden mulighed for at tilføje et nyt materiale. Bevidst havde vi valgt, at der ikke skulle være maling på materialebordet for at undgå, at malingen overdøvede konstruktion og form.

Vi lavede en kort samling omkring det store kort, hvor vi snakkede med børnene om turene og registreringerne. Workshoppens elementer blev gennemgået for at få børnene i gang med at skitsere og konstruere. Børnene skulle indledningsvis udvælge et foto af et sted, en ting, et element eller et rum, og de skulle definere, hvorvidt der var tale om bolig, oase, gaderum osv. Herefter skulle de skitsere deres foto med det formål at komme

godt ind i stedet, have en fornemmelse for det og finde ud af, hvad der havde fanget deres interesse? Var motivet sjovt, skørt, grimt?

Ud fra dette motiv og rum skulle der "bygges" og konstrueres med udvalgte materialer over det observerede, en parafrase, nye tiltag, ideer osv. til det udvalgte sted fra turen.

Vi lagde meget vægt på, at børnene skulle gøre sig klart, hvad de ville konstruere og hvorfor. Da workshoppens var forbi, samlede vi børnene og deres endnu ufærdige objekter og lod hvert barn sige lidt om, hvad det havde bygget og hvorfor. Herefter skulle børnene indsamle nogle materialer til færdiggørelsen af byggerierne, der foregik ude på deres skole den følgende uge.

Evaluering

Workshoppens fandt sted i Børnekulturhusets værkstedslokale, som er et inspirerende rum med flotte murede søjler og sjove vinkler. Børnene var gode til at gå i gang, og vi var mange voksne (fire) til at gå rundt og snakke med børnene om deres idéer. De fremlagte materialer blev brugt godt, men også meget forskelligt af de tre klasser.

BYDETEKTIVERNE

Gellerup: Det nye Brabrand

Som det senere kunne ses på udstillingen, var der tydelige forskelle mellem de tre gruppers produkter. Hjortshøj-børnene byggede stort, landskabeligt, og flere arbejdede i forlængelse af hinanden. Børnene fra midtbyen arbejdede i en mindre skala med enkeltelementer fra kirken, som f.eks. et "flip op kors", eller med en "lovlig" graffiti væg. Børnene fra Sødalskolens værker var præget af handel, her var bygget masser af butikker og kiosker, muligvis ansporet af vores besøg på vandringen i Bazar Vest, og børnene her havde brugt masser af træklodser, som de med ildhu savede ud.

Det fungerede fint at give børnene et forholdsvist konkret sted at arbejde med (stedet fra fotografiet), og vi mener, at det er en vigtig pointe, idet det kan være svært for denne aldersgruppe at tænke abstrakt. De fleste fandt ud af, at de ikke skulle gengive det motiv, de havde udvalgt, men derimod tilføre stedet noget nyt – en skulptur, en trappe, en mur, en frisørsalon til kirkegården i Brabrand eller en hængekøje til kirkegården i

Hjortshøj. En isbod på hjul, en dyrepark til en kirkegård eller et fuglehus til et ældgammelt træ. Børnegrupperne var forskellige af størrelse, og det var tydeligt at mærke, at der var travlt den dag, hvor vi havde besøg af 28 børn i forhold til at have besøg af 19. Med det in mente må vi konkludere, at for at hvert enkelt barn får noget godt ud af at deltage i projektet, er det vigtigt at vide, hvor mange børn, man kan "bære" at arbejde med i forhold til, hvilken aktivitet der sættes i gang. Herunder er det naturligvis også vigtigt at vide, om der er børn med særlige behov, og hvor mange voksne hjælpere, der er til rådighed.

Forberedelsen af genvandringen

Beskrivelse

Med udgangspunkt i notesbøgerne og børnenes oplevelser i deres eget område skulle hver klasse forberede en vandretur i området for en klasse fra et af de andre områder.

Indledningsvist snakkede vi med klassen om vandringen og de oplevelser, der havde været under-

vejs. Derefter talte vi om, at det er nødvendigt at vælge både til og fra, når børnene skulle vælge de oplevelser, de gerne ville give videre til den klasse, der kom på besøg. Vi talte om, hvorfor man vælger at vise og fortælle om et bestemt sted, frem for et andet. Og endelig, og meget vigtigt, snakkede vi om, hvad det vil sige at være vært for andre. Hvordan behandler vi vores gæster, når vi har besøg, og hvordan opfører vi os, når vi er på besøg?

Som en overraskelse til børnene og for at skabe en hyggelig ramme om vores snak placerede vi stolene i en rundkreds i klasseværelset, tændte stearinlys i novembermørket og serverede hjemmebak – sirlige duftende ”Gode Råd”, efter en gammel sønderjysk opskrift. Denne gestus faldt

i god jord hos børnene og tjente samtidig som et eksempel på gæstfrihed – om end det var os, der var gæster i børnenes klasse. Vi oplevede, at denne oplevelse inspirerede dem, da de selv fik rollen som værter for en anden klasse.

Den konkrete forberedelse af genvandringen med udvælgelsen af de steder, bygninger og detaljer, som børnene ville formidle videre til den anden klasse, fandt sted i samarbejde med børnenes lærere ude på skolen.

Evaluering

Det var interessant for os at se, hvad børnene valgte at vise frem og fortælle om i forberedelsen af genvandringerne. Et af målene for projektet var, at få børnene til at se og være mere bevidste om deres omgivelser og måske opdage noget, de ikke havde ”set” før. De fleste valgte steder ud, hvortil der var knyttet en historie. Det var ikke nødvendigvis en historisk begivenhed, det kunne også være en personlig historie, f.eks. stedet hvor ens familie boede, den lokale svømmehal eller noget, man kunne huske fra, da man var mindre, f.eks. en brand i en gammel gård i Hjortshøj. Børnene tog det meget seriøst, at de skulle fortælle om deres område. De øvede sig forud for turen, og de var meget bevidste om, at de nu skulle være guider i deres område. Vores samtaler om at være en god vært og gæst havde børnene også i høj grad taget til sig, og børnene gjorde sig mange tanker om, hvad de havde lyst til at byde deres gæster på, når de fik besøg.

Genvandring – børn guider børn Beskrivelse

På genvandringen blev klassen delt op i to grupper. Hver gruppe bestod af et antal makkerpar, som havde arbejdet sammen på vandringen og evt. i workshoppen. Hvert makkerpar udvalgte

et sted i lokalområdet, som de gerne ville vise frem og fortælle om. Stedene blev plottet ind på et kort, og der blev efterfølgende lagt en rute pr. gruppe, det vil sige to ruter for hver klasse. I den efterfølgende uge fik klassen besøg af en klasse fra et af de andre områder og stod selv for at guide klassen rundt, en opgave værtsklasserne gik til med ansvar og iver.

Da projektet havde tre deltagende klasser, og da vi ønskede, at alle klasserne skulle møde hinanden, valgte vi at lade klasserne arrangere genvandring for en klasse og tage på genvandring hos en anden klasse. Vi valgte fra, at alle klasser skulle besøge og have besøg af hinanden. Det var ganske enkelt ikke muligt at nå dette i de 6 uger, som denne del af projektet skulle afvikles over, når man tager i betragtning, at der på grund af afstand og transporttider i realiteten skulle afsættes en hel dag til både vandring og genvandring.

Evaluerings

Alle børnene klarede selve præsentationen af deres særlige steder fint, selvom det er svært at tale højt nok og tale overfor andre, men hver og en gennemførte, hvad de havde planlagt. En pige supplerede spontant de gamle fotos, hun skulle vise frem med egne tegninger. Et andet godt tegn var, at børnene var stolte af at vise deres steder frem, og at deres gæster lyttede interesseret. Og lærerne kunne efterfølgende fortælle, at for nogle af børnene var det en meget stor overvindelse at skulle fortælle for andre på den måde, det blev succesen for barnet ikke blev mindre af.

Et yderligere aspekt var, at de tre klasser efterhånden lærte hinanden at kende, og flere fik nye venner undervejs. Der blev udvekslet telefonnumre, venindehalskæder, seje gymnastiktricks og arabiske gloser.

Vi mener, at hensigten med at udvælge tre forskellige skoler og dermed tre forskellige børnegrupper gav rigtig god mening i forhold til målet om få øje på og se det specielle ved ens eget område. Netop i formidlingsdelen – der hvor børnene skulle udvælge steder og fortælle om deres eget område til fremmede – fik de øje for det helt særlige ved deres eget område. Desuden gav mødet med et ukendt område, hvor de blev guidet rundt af børn fra en anden klasse, dem mulighed for at sætte deres eget kendte område i relation til andre steder. De kunne bl.a. opleve, hvordan de fem gennemgående rum varierede fra et område til et andet.

Mange af børnene fra Sødalskolen kommer kun sjældent ind til centrum af Århus og har måske aldrig tidligere gået rundt i Øgadekvarteret. Efter at være blevet guidet rundt af børnene fra Elise Smiths skole kunne de relatere til midtbyen på en

ny måde. Og mange af børnene fra Elise Smiths skole blev overraskede over, at der findes en landsby som Hjortshøj så tæt på Århus C.

Som nævnt tidligere havde vi bevidst arbejdet med, at der skulle være overraskelser til børnene både på vandringen i form af musik i kirken og under forberedelsen af genvandringen. Vi lagde også op til, at værtsklassen kunne overraske gæsteklassen på genvandringen, f.eks. ved at byde gæsterne på et eller andet spiseligt. Her tog vi udgangspunkt i, at der i de fleste kulturer er tradition for, at vi byder vores gæster på et eller andet, når vi har besøg. Formålet er naturligvis, at gæsterne skal føle sig velkomne.

Opfordringen resulterede i, at der i to af klasserne var børn, der havde kage med, som gæsterne blev budt efter vandringen, mens den sidste klasse havde købt frugt, som de bød undervejs på turen. Noget vi ikke havde planlagt på forhånd, men som opstod på den første genvandring var, at værtsklassen viste deres klasseværelse frem til

glæde for både de stolte værter og de nysgerrige gæster. Herefter lod vi besøget i klasseværelset indgå som afslutning på vandringen og dermed som endnu en type af rum, som børnene kunne relatere til.

Bydetektiverne har ikke været tænkt som et projekt med integration for øje, men dog som et projekt med fokus på omverdensforståelse som et delelement. Det viste sig dog, at genvandringsdelen havde et integrerende perspektiv. Børnene måtte på forhånd og under vandringerne påtage sig rollerne som værter og gæster.

På Sødalskolen var børnene i forvejen bekendte med begrebet at være en god ambassadør, og de var ret gode til at forklare, hvad det gik ud på. Undervejs på genvandringen gjorde vi bevidst noget ud af, at klasserne fysisk blandede sig med hinanden for at øge mulighederne for, at de faldt i snak. Dette skete også og var muligvis sket under alle omstændigheder, for i alle tre klasser var eleverne generelt åbne og gode til at møde nye men-

nesker og miljøer. Det var dejligt at kunne fortælle børnene, at de skulle se de andre klasser igen til fernisering af udstillingen i Århus Rådhus og på den måde se, hvordan alle tråde blev samlet igen.

Som en ekstra oplevelse og udfordring for børnene blev genvandringerne fulgt af et lille filmhold, der med udgangspunkt i optagelser fra genvandringerne i de tre områder lavede en kort film, der præsenterer projektet. Måske var børnene ekstra opmærksomme på at være gode fortællere, gode værter og gode gæster, når der var et kamera til stede? Om ikke andet lod de til at have en god oplevelse med at være i kameraets søgelys og formåede samtidigt overraskende godt at fokusere på, hvad genvandringerne gik ud på.

Udstilling på Århus Rådhus

Beskrivelse

Som afslutning på projektet blev børnenes værker udstillet på Århus Rådhus. Rådhuset er et stykke kulturarv og en markant arkitektonisk oplevelse, og der er en naturlig strøm af mennesker gennem bygningen, der ofte lægger hus til udstillinger. Bydetektivernes udstilling blev bygget op som tre små byer, hvor børnenes byggerier fra hver skole

udgjorde en landskab. Udstillingen viste også de store kort og en masse af de fotografier, som børnene havde taget under vandringen.

Kulturrådmand Flemming Knudsen holdt tale for børnene og åbnede udstillingen, og arkitekt Thor-kild Green Jensen fra kommunens afdeling for Planlægning og Byggeri holdt en tale, hvor han bla. roste børnene for deres opfindsomme modeller i udstillingen.

Helt i tråd med traditionen fra vandringerne var der også her en positiv overraskelse til børnene. Billedkunstneren Ole Røgild havde skabt tre billeder i A1 størrelse med inddragelse af børnenes fotografier og skitser fra notesbøgerne, som blev overrakt til de tre klasser og Kulturrådmanden. Herefter var der optræden ved den gospelsangerinde, som børnene fra Elise Smiths skole havde mødt i kirken på vandringen. Og efter servering af detektivkage og saftvand var der urpremiere på den lille film om Bydetektiverne, som var blevet optaget under genvandringerne.

Udstillingen var rigtig godt besøgt af børn, forældre, lærere, skoleledere, samarbejdspartnere, osv.,

BYDETEKTIVERNE

8220 Gl. Brabrand

og den fik mange roser med på vejen. Det var vigtigt for os, som havde arbejdet med børnene, at få afsluttet projektet på en god måde og vise børnene, at deres arbejde blev taget alvorligt. Med udstillingen kom målet om at gøre børn mere synlige i byplanlægningsarbejdet tættere på både i kraft af placeringen på Århus Rådhus, hvor der er tæt trafik af lokale politikere og embedsmænd. Men også i kraft af, at både den ansvarlige rådmand og arkitekt deltog i åbningen. Endelig fik udstillingen god omtale i områdets største aviser.

Evaluering

Udstillingen blev en god oplevelse og afslutning på et intenst forløb. Børnene nød at få den positive og velfortjente opmærksomhed, og de klarede opholdet i rådhusets lidt formelle rammer meget fint. Specielt blev gensynet mellem børnene og nogle af de voksne, de var kommet i kontakt med i løbet af projektet, en stærk oplevelse. F.eks.

kom der en ældre dame fra Hjortshøj til fernisering. Hun ejer en af landsbyens gamle gårde, og på både vandringen og genvandringen inviterede hun børnene ind i sin have og fortalte, alt imens børnene registrerede. Flere af børnene har senere snakket med hende i Brugsen i Hjortshøj og husker, at hun er 5. generation på gården osv.

Til ferniseringen sad hun sammen med to af drenge fra Hjortshøj og spiste kage og drak cider – det kan man kalde samtale mellem generationer og mellemmenneskelig forståelse.

Planlægningen og selve opstillingen af udstillingen gav os en god fornemmelse af projektets røde tråd, men også af dets kompleksitet. Udstillingen gav netop samling på registreringsfasen, workshoppens værker og det samlede indtryk ved at få klassernes værker sat op og sat sammen. Det gav god mening at se projektets enkeltelementer samlet – notesbøger, fotos, skitser og værker.

Evaluering af mål

Vi kan tydeligt konstatere, at deltagerne i projektet Bydetektiverne har fået en større viden om og et mere nuanceret blik på deres omgivelser. De har stiftet bekendtskab med arkitektoniske begreber, hørt om nye og gamle bygninger og fået en fornemmelse af forskellige typer af rum. De har arbejdet med at se og opleve, og det er netop mellem det at se og det at opleve, at vi synes, det er lykkedes at få børnene til at konstruere objekter, der når ud over det stereotypet.

Det var interessant at se børnenes verden og nærmiljø gennem deres "briller", at se deres motiver fra lokalområdet og at følge deres videre arbejde på grundlag af disse motiver.

Det lykkedes at komme godt omkring indholdet af projektet, og eleverne har været meget motiverede.

Mulighederne for at udbrede projektet på længere sigt ser gode ud, idet de fleste af projektets mål er blevet opfyldt, og idet responsen fra elever og lærere har været meget positiv. Projektet er

desuden oplagt i forhold til emneuger, da det kan samle mange fagligheder, bl.a. tilgodeses geografi, matematik, billedkunst, dansk, historie og samfunds-fag.

Projektets omfang gør imidlertid, at det ikke uden langsigtet planlægning kan tages ind i f.eks. folkeskolen i den form, det har i modelforsøget. Det store koordinationsarbejde med at involvere tre skoler i en gensidig udveksling sætter sine begrænsninger i almindeligt skoleregi, men der er gode muligheder for at bruge projektets enkeltdele og f.eks. kombinere vandring og genvandring eller vandring og workshop – eller blot parre to skoleklasser i projektet. Vi er sikre på, at projektet vil kunne bruges mange andre steder end i folkeskolen - fx i billedskoler og på gymnasiale uddannelser. Det er vores klare indtryk, at børn på alle klassetrin – og såmænd også voksne - vil kunne få udbytte af at være bydetektiver.

Var der en galge? Sejt!

Af Karen Marie Demuth, projektleder
og Tiril Mark Høj, projektmedarbejder

Ud over den detaljerede beskrivelse, som formidler og arkitekt giver af selve projektet, vil vi her med et par punktnedslag videregive nogle supplerende overvejelser og erfaringer, primært med fokus på et børneperspektiv.

Præmisser for projektet

Projektet Bydetektiverne kom i gang med meget kort varsel og med meget kort forberedelsestid. Da det viste sig, at projektperioden for Bydetektiverne blev halveret fra et helt til et halvt år, stod det klart, at vi ikke blot skulle have utrolig travlt med forberedelserne, men også at det var nødvendigt med en fast struktur, en model med en logistisk planlægning, hvor opgaver og omfang var klar defineret, men hvor der også var plads til fleksibilitet og spontanitet.

Vi var også klar over, at selv om vi kunne fremskynde vores del af arbejdet (bl.a. ved at indtage noget af sommerferien), så ville det største problem være at få skoleklasser fra de tre udvalgte områder til at deltage med så kort varsel og i så lang en tidsperiode.

Når det alligevel kunne lade sig gøre, var det bl.a. fordi man i Århus tidligere har gennemført flere projekter om børn og arkitektur og derfor kunne bygge videre på disse erfaringer. Desuden er der i Århusområdet opbygget et arkitekturnetværk

omkring disse aktiviteter i samarbejde med Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder og Børnekulturhuset.

Og så var det naturligvis først og fremmest, fordi skolerne og lærerne var indstillet på at være fleksible og på at samarbejde om at få det mest mulige ud af projektet både fagligt for dem selv og børnene, og for at give børnene gode oplevelser og mulighed for at opdage og bruge byens og egne ressourcer.

Ligesom projektets første logistiske planlægning var vanskelig, ved vi, at det har været svært for lærerne at få alt til at gå op med bytning af timer, transport osv. Vi er meget glade for den indsats lærerne har ydet for at bidrage til projektets gennemførelse på en måde, der har givet megen glæde, energi og begejstring til børn og voksne og mange gode erfaringer til det videre arbejde i modelkommuneforsøget.

Vi prøvede ved et informationsmøde at klæde lærerne på så godt, som vi kunne ud fra projektets knappe tidshorisont. Havde vi haft mere tid, og havde vi selv været længere i forløbet, var det nok en af de ting, vi gerne ville have gjort endnu mere ud af. Derfor er vi også glade for de løbende tilbagemeldinger fra lærerne og for deres refleksioner over yderligere muligheder for at indtage projektets ideer i undervisningen.

Tidsperspektivet

I forhold til kortvarige projekter er udstrækning i tid en gave for ethvert projekt, men også en stor udfordring. Man kommer til at kende lærerne og børnene, lærer de fleste navne, bliver genkendt og får opbygget en gensidig tillid. Der er mulighed for at føre en fortløbende dialog med børn og voksne, og man kan samle en situation op, som man måske ikke fik helt afrundet sidst. Man kan gå til et tema fra mange forskellige indfaldsvinkler og afprøve forskellige formidlingsmetoder.

Det tager tid at forstå nye begreber og tage dem til sig. Det tager tid at få fælles referencer, at opbygge et fælles sprog og at få en fælles forståelsesramme. Det stiller naturligvis også større krav til et projekt, der strækker sig over længere tid. Både fagligt og til evnen til at kunne lytte til børns og voksnes reaktioner, ideer og forslag og inddrage dem i det fortsatte arbejde på en varieret og kvalificeret måde. Og det kræver, at man hele tiden bevarer overblikket og ikke mister de overordnede mål af syne.

En ekstra gave i "Bydetektiverne" var, at vi fik tilknyttet en person mere, end vi havde regnet med, og at vi havde en økonomi, som gav os lidt ekstra råderum. Det betød også, at vi helst ikke lod en god ide være uprøvet, at der var overskud til observationer og notater, og at vi kunne gøre en særlig indsats for at servicere skolerne, eksempelvis med transport af materialer og børnenes byggerier.

I vores begejstring over de mange gode oplevelser undervejs opstod behovet for at dele oplevelserne med andre og forslaget om at lave en lille film kom på banen. Desuden ville vi gerne give børnene en konkret erindring med fra projektet. Ud over filmen blev det til tre store billeder til hver skole med børnenes udtryk fra hvert lokalområde bearbejdet digitalt til et fælles billede af en billedkunstner.

Summa summarum har projektet - bortset fra den korte tidsfrist - på mange områder været begunstiget. Vi er naturligvis meget bevidste om, at

dette er særlige forhold, der kan og skal være til stede i et modelforsøg, så man både kan komme i bredden og i dybden og dermed få så mange erfaringer som muligt, der kan give perspektiver til en forankring af en komprimeret model med færre ressourcer til rådighed.

At vælge til – og at vælge fra

I dette projekt som i ethvert andet måtte der naturligvis gøres nogle valg og nogle fravalg - både med hensyn til rammer, indhold og metoder. Men med den omfattende logistik måtte vi måske i endnu større grad end ellers nøje overveje vore valg, og hvilke konsekvenser disse havde for de efterfølgende valg og for det samlede overblik. Der skulle både være plads til at kunne tilføje eller ændre på planerne og til at tage imod børnenes ideer og forslag – og samtidig følge en stram tidsplan. Her var den gennemtænkte, velovervejede og velstrukturerede plan fra Pernille Stentoft og Mette Hingebjerg god at vende tilbage til og have som pejlemærke.

Eksempelvis gav børnene udtryk for undervejs, at de gerne ville se det rum, de alle tilbringer en stor del af dagen i, nemlig klasselokalet. Det var der ikke alle steder plads til i tidsplanen, men ved at bestille en bus de sidste par kilometer, hvor der alligevel ikke var planlagt at gøre ophold i vandringeren, kunne vi imødekomme børnenes ønske samtidig med, at vi ikke behøvede at presse tidsplanen. Det var hele tiden en afvejning af vigtigheden af at give plads til børnenes forslag og være villig til at fravælge andre ting i projektet, f.eks. arkitektoniske interessante bygninger, som ellers indgik i den planlagte rute.

Fantastisk var det at opleve, hvordan børnene efterhånden som de fik ejerskab til projektet også forholdt sig kritisk til vore valg, både i de store li-

nier og i detaljerne. Det var f.eks. svært for dem at forstå, hvorfor der skulle skiftes mellem tre skoler, så de ikke fik besøg af dem, de havde besøgt. Og da vi, blandt de utallige fotos børnene havde taget, udvalgte nogle som inspiration til workshops, var det forbavsende at se, hvor godt de havde styr på, om deres egne var blandt de udvalgte. De lod sig ikke uden begrundelse nøje med et andet foto, der var taget fra en lidt anden vinkel.

Et møde mellem forskellige præmisser

Når man skal gøre sine valg, skal man være sig meget bevidst, at børn og voksne, samtidig med at de værdsætter deltagelse i projekter og undervisning uden for klasselokalet og skolen, ofte er underlagt daglige vaner og rutiner.

Man må overveje, hvor – og om - man skal udfordre dem. De bliver f. eks. sultne og holder pauser på bestemte tidspunkter, og de er ikke vant til at være udenfor i længere tid ad gangen. Trods mange opfordringer til god påklædning, gode madpakker osv. kom mange børn uforberedte til vandringerne i novemberkulden. Vi havde lidt ondt af dem, men de fleste gik til opgaverne med godt mod. De blev optaget af fortællingerne, jagttagelserne og deres egne registreringer "har I virkelig købt så dyre kameraer bare til os?" Bortset fra kulden ville vejrguderne os det godt, så vi ikke blev våde på nogen af vandringerne, og i det videre forløb blev vejret mildere.

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at vi var meget spændte på, hvordan vi kunne motivere og aktivere så mange børn med så forskellige ressourcer og kompetencer i workshop. Men igen var konceptet fra arkitekt og formidler klart og gennemtænkt. Efter en kort introduktion gik alle med stor iver og entusiasme i gang med blyanter og lim, hamre og save. Der var stor opfindsom-

hed både idemæssigt og til materialeløsninger. Når der eksempelvis ikke var maling på bordet brugte nogle børn den farvede tape til at male med. Og mange glemte alt om de faste spisepauser og nød at fordybe sig i opgaverne.

Valg af stederne

I vores valg af lokaliteter, bygninger og byrum var det vigtigt, at der både indgik gammelt og nyt, så det ikke blev en nostalgisk fremstilling af arkitektur. Dette var derfor indtænkt og repræsenteret i vandringerne i alle tre områder. Højhusene i udkanten af Øgadekvarteret stod i kontrast til de gamle huse i området, og i Hjortshøj stod Andels-samfundet eksperimenterende nye økologiske boligbyggeri i kontrast til den gamle landsbys huse og gårde. I Gellerup dannede højhusene og den moderne kirke en modsætning til Gl. Brabrand's landsbykirke og gamle butikker.

Begreberne nyt/gammelt var børnene optagede af, og fascinationen var uafhængig af, at de ikke havde helt styr på tidsperspektiverne. Det kom blandt andet til udtryk, da de mødte ejeren af den gamle gård Vestergaard i Hjortshøj. Ejeren af dødsmands familie havde ejet gården i 5 generationer. Her blev historien til børnenes fascination bogstavelig talt levendegjort. De blev inviteret indenfor for at se gamle malerier af gården på væggene, og de løb rundt i den gamle have med bækken og det 90 år gamle træ. Den megen snak om fortid og nutid resulterede i bemærkningerne: "Hvor gammel er du egentlig?" og "har du egentlig et fjernsyn?".

I Ø-gaderne mente et barn fra Gellerup, at der så "gammeldags" ud. En anden registrerede straks, at husene i Høegh-Guldborgs Gade adskilte sig fra de øvrige "de huse der er anderledes. De ser sådan lidt mere kulturelle ud".

Når vi sammenholder vore valg med børnenes valg i genvandringerne, er det tydeligt, at der særlig er fire ting, der afgør deres valg:

- steder, der er tilknyttet en historie (f.eks. Galgebakken) eller hvor historien bliver levendegjort (den gamle dame på gården i Hjortshøj),
- steder, de i forvejen har et tilhørsforhold til (egen eller families bolig eller arbejdssted),
- steder, de synes var "flotte" (kirkegården eller bygninger med udsmykninger)
- "fristeder" eller oaser (hvor der kan leges)

"Et legehus oppe i et træ. En oase. Et legehus og en bænk. Huset er oppe i et træ, fordi det kunne være sjovt, og så er det sjovt at lege ude i naturen. Huset fik jeg ideen til i Sjællandsgade".

Hvad så børnene, og hvad optog dem?

Mens de voksne havde udvalgt bygninger og byrum, som de fandt arkitektonisk eller kulturhistorisk interessante, blev børnene i ligeså høj grad fanget af detaljer, som vores blikke gled forbi. F.eks. blev graffitien vurderet med kritiske "kenderblikke", nogle med anerkendelse, andre med forargelse.

"Graffiti er pænt nogle steder, men ikke alle. F.eks. på en kirke er det ikke pænt, men på en mur, der ikke bliver brugt til noget, er det pænt. En kirke er meget for hellig".

Allerede i begyndelsen af projektet blev forskellen mellem voksen- og børnesyn udstillet – til stor morskab for alle, da formidleren meget pædagogisk spurgte om, hvad det første, man lagde mærke til var, når man iagttog skolebygningen. Svaret var "Der ligger to tennisbolde i tagrenden". Det hylede heldigvis ikke den trænede formidler ud af koncepterne for den videre arkitekturformidling.

Specielt i begyndelsen af forløbet var børnene meget optaget af kirkegårdene, som de betragtede som oaser ligesom de "frie" grønne områder. Gravstenene og specielt pynten på gravene blev studeret nøje, og de gik straks i gang med at fotografere. Børnenes umiddelbarhed og nysgerighed overskred nogle af de voksnes blufærdighed, og de forsøgte at henlede opmærksomheden på kirkebygningen. Det gav dog også anledning til en god snak om kultur og kulturforskelle i vores forhold til døden. Senere i forløbet flyttede børnene selv deres fokus til kirkerummene, som de ofte refererede til, og hvis stemning absolut ikke lod dem upåvirkede. Dette kunne aflæses både i workshops, i genvandringerne og i beskrivelserne

af deres "udvalgte" steder.

Samtidig med at der var stor respekt omkring kirkerne og kirkegårdene, afholdt det ikke børnene fra at lave forslag til at bruge stedet til nye ting. F. eks. blev det foreslået, at man kunne bygge et informationshus om kirken på kirkegården, eller man kunne bygge en "hængekøje i oasen udenfor kirken". Man kunne også bygge et "dyrebur" ved siden af kirken, eller en kiosk eller frisørsalon.

"Det er en slags oase, fordi der er en kirke ved siden af og en busk ved siden af, derfor bliver det en slags oase. Jeg valgte at lave det, fordi i Noahs ark er der en masse dyr, og det er noget Gud ved noget om, det er en bolig. Jeg har bygget et dyrebur, der er en flamingo i det, men det er bare et eksempel".

En af de skoler, der deltog, havde mange børn af anden etnisk oprindelse end dansk, og i planlægningen af forløbet overvejede vi, hvordan de ville forholde sig til at besøge et kirkerum. Men vores bekymringer blev gjort fuldstændig til skamme. Kirkerummene var bare en anden slags rum, som sammen med musikken blev indtaget uden skepsis og med stor nysgerrighed og begejstring. "Hvad er barnedåb egentlig?" og "Bliver man så dyppet der?" Der blev lyttet intenst, og nogen

fik lyst til at danse. Alle var meget berørte af den stemning af højtidelighed og skønhed, de blev mødt med på en ganske almindelig halvgrå dag i november. Til vores overraskelse og eftertanke kom den eneste skepsis fra et barn fra Jehovas Vidner, som ikke turde gå med ind i en "fremmed" kirke.

På vandringerne var der indlagt overraskelser i form af en musikalsk oplevelse i hver kirke. I Hjortshøj kirke var det en operasangerinde, som pludselig indtog rummet. Oven på stilheden gav det en endnu større effekt. Samtidig havde sangerinden gjort noget ud af sin fremtoning ved at iføre sig "guldtøj" med store ærmer. Guldglimmeret og "stjernereferencer" appellerede til børnenes tweensverden: "er du kendt?" og "må vi få din autograf?"

Lige så optagede børnene var af guld og glimmer, var de af kirkens enkelthed og af, at man i følge præstens oplæg ikke skulle være stille, men måtte råbe og synge højt og grimt i kirken. I Bethlehemskirken blev børnene bl.a. inddraget i at synge et par gospelsange, som det blev deres særlige opgave at lære videre til publikum til udstillingen på rådhuset. Børnene fra Elise Smiths skole sidder ofte på trappen til netop denne kirke

i frikvartererne, men få har været indenfor. I kraft af projektet er kirken nu blevet andet og mere end blot en bygning, som er genbo til skolen. De har fået et tilhørsforhold til kirken og mærket, at det er en særlig bygning med indhold og "sjæl".

"Kirken var lidt kedelig, inden musikken kom".

"Jeg havde ikke regnet med, at der var nogen, der ville synge herinde".

"I den her kirke må man gerne synge grimt og råbe. I andre kirker skal man synge pænt og stille".

"Jeg har aldrig hørt sådan en slags musik før."

"Man blev glad, fordi så kunne man se, at man stadig byggede kirker".

Samarbejde og ejerskab

Ud over det tætte samarbejde, der blev overordnet i projektet, og hvor der hele tiden blev budt ind med praktiske og indholdsmæssige løsninger,

så oplevede vi, at der alle steder, hvor vi kom, var en fantastisk imødekommenhed og interesse. Folk stillede sig med stor entusiasme til rådighed med informationer og viden og supplerede projektets ideer og materialer på forbilledlig vis. De stillede op med ekstra åbningstider, saftevand til børnene osv. Hver især var de glade og stolte over at vise lige netop deres sted frem, ligesom vi senere oplevede børnenes tilhørsforhold og ejerskab til deres skole og deres område, da de skulle guide deres gæster på genvandringerne. At samarbejdet havde været til gensidig glæde, og at her var en oplevelse af medejerskab viste sig ved et stort fremmøde og et stort engagement hos samarbejdspartnerne til den afsluttende udstilling på rådhuset.

Der er således i lokalområdet skabt kontakter til mange personer, som kan indgå som ressourcepersoner i det netværk, der opbygges omkring

Hej 4.6 Vi glæder os til at
i kommer. Vi har været ud i vores
by og være bydedikter. Vi har været
mange spændende steder som vi ikke
har været før som f.eks. Vestergård,
kirken og høre opera, Andescanfundet.
og mange flere steder det var rigtig
sjovt. Men vi ses jo snart

kærlig hilsen

Miz (Mille) p.s. Glæder mig til at møde
jer!

fortsættelsen af modelkommuneforsøget. Samarbejdet børnene imellem og mellem børnene og os var en forudsætning for, at vi kunne nå så langt med projektet, som vi ønskede. Derfor måtte vi være opmærksomme på, hvem der samarbejdede, hvordan de samarbejdede, og hvad de samarbejdede om.

Også børnene selv var meget opmærksomme på, at her var en situation, der var anderledes end deres sædvanlige undervisningssituation, og at de med deres "detektivmakkere" og i mødet med de andre "detektivmakkere" havde mulighed for at bryde ud af deres sædvanlige rollemønstre.

Et af børnene, der ifølge læreren ikke brød sig om at ytre sig i plenum, overraskede ved at lave et spontant stop på genvandringen og fortælle om nye bygninger på tandlægehøjskolen.

Et andet barn, som også ifølge læreren ikke havde særlig nemt ved at få venner, var meget opmærksom på, hvad mødet med de andre klasser kunne indebære for hende. Hun tog kontakt, udspurgte, udvekslede telefonnumre med flere fra de andre klasser, og inden projektet var afsluttet, havde hun allerede mødtes flere gange med en "ny veninde" og udvekslet "venindesmykke". Et møde mellem Midtby- og Gellerupkultur. I det hele taget glædede børnene sig til at møde hinanden, hvilket de blandt andet gav udtryk for på vandringerne og på de postkortfotos, de sendte fra deres område til de børn, de skulle besøge.

"Det er sjovt at besøge en anden klasse".

"Jeg glæder mig til I kommer og ser vores by og alle de spændende steder med sjove historier".

"Jeg har været rundt i Hjortshøj. Jeg så en masse ting, som jeg ikke havde lagt mærke til, selv om jeg bor i Hjortshøj".

"Vi glæder os til I kommer. Vi har været ude i vores by, hvor vi hørte om en masse ting, som vi slet ikke vidste".

Med projektets mange faser havde vi mulighed for at mærke efter, hvor børnenes engagement, fascination og ejerskab lå. Ejerskabet var forudsætningen for, at videreformidling fra barn til barn og fra barn til voksne kunne foregå. Vi havde mulighed for at vise, at vi tog børnene og deres forslag alvorligt, at det ikke blot var en opgaveløsning, men at forslag blev brugt i det videre forløb. For at give endnu et eksempel på dette skal besøget i Gellerup og i Bazar Vest nævnes som et for alle børn fascinerende møde, hvor indsigt og forståelse kunne opbygges: "hvor er der bare flot her i Gellerupparken, her er så meget grønt" – og det er der!

Her færdedes nogle af børnene på hjemmebane, og det var derfor oplagt at give dem en særlig betydningsfuld rolle. Nogle blev således "vejvisere", andre fik til opgave at vise specielle steder frem (som regel med et tilhørsforhold) og andre igen fik særlige opgaver. På denne måde lykkedes det at gribe de sidste børn, som hidtil havde haft svært ved at finde deres egen plads projektet. Det lykkedes desuden at overvinde enhver skjult skepsis fra de besøgende, for her i området var alt, hvad hjertet – og appetitten – kunne begære.

En onkel bagte de smukkeste brød, en anden de flotteste og sødeste kager, og i det hele taget var de overfyldte butikker med spændende og glitrende ting tiltrækkende for alle børnene. Og hvor har man set så mange frugter og grøntsager i så overvældende mængder og så flotte farver og opstillinger som her? Enkelte børn fik en særlig rolle, f.eks. delte en dreng sammen med sin navnebror i basaren mandariner ud og tjekkede nøje, at der ikke var dårlige eksemplarer imellem. Vi mærkede til fulde et ejerskab, der kunne videreformidles, fordi man engagerede sig 100 procent i projektet, og fordi børnene tog deres del af ansvaret for projektet alvorligt.

At opbygge fælles referencer, sprog og oplevelser

I projektets opbygning med fokus på fem typer rum: bolig, oase, kirke, gaderum, butik/erhverv, har det været intentionen både at fokusere på nogle fællesreferencer og samtidig bibeholde oplevelsen af områdernes særlige karakter og egenart. På denne måde er der skabt en rød tråd i projektet, og samtidig har begreberne givet børnene ordforråd til at registrere, beskrive og referere til steder i lokalområdet, uanset områdernes udtryksmæssige forskellighed.

Samtidig har det givet børnene en fornemmelse af, hvad ordet "rum" kan betyde, og hvordan man gennem forskellige sanser kan opleve rum. Der er mange begreber og fagudtryk knyttet til arkitekturformidling, så for at få den fulde forståelse var det vigtigt at introducere begreberne i forskellige sammenhænge, og det var vigtigt at give plads til børnenes eksperimenter og leg med ordene. Først og fremmest blev begrebet "at registrere" introduceret. Det appellerede til børnenes aktive iagttagelse og deltagelse. Notesbøgerne med søger og blyant og de digitale kameraer var hjælpere, men det var sanserne, primært øjnene, der skulle bruges.

Begrebet oase blev sprogligt forklaret med eksempler fra ørkenen – eller som et grønt sted midt i byen, en "grøn ø", der skilte sig ud fra omgivel-

serne. Denne forklaring resulterede blandt andet i detektivernes nøje sporjagt i alle områderne, og deres forslag matchede i første omgang ikke helt de voksnes forklaringer eller forventninger. F.eks. kaldte børnene i begyndelsen selv den mindste tot græs for en oase, og én fortsatte associationerne ”den der bil er en oase, den er blå ligesom en sø”. Da det var op til Folketingsvalget, var der plakater, som børnene var optaget af (i Hjortshøj, fordi det var en lokal person på plakaten), i Ø-gadekvarteret mente een, at de mange Ø-plakater, klart måtte høre til under begrebet oase! Efterhånden som projektet skred frem, ændredes børnenes iagttagelser og udsagn om de forskellige begreber, som de jonglerede afprøvende med ”vent lige, jeg er lige ved at registrere”, ”se lige, en oase der er her”.

De reflekterede også over, hvad en by og en landsby er. Nogle mente, at når der trods alt var tre butikker måtte det være en by.

”Det er lidt som at være på landet, men alligevel var det lidt en by”.

”Dejligt med træer og natur. Man føler sig mere fri”.

”Det var sjovt at komme et andet sted hen, hvor man aldrig har været før”.

”Sejt, specielle huse, helt vildt sejt” (om husene i Andelssamfundet i Hjortshøj)

Med en fælles musikoplevelse blev der også skabt mulighed for en fællesreference til overraskelsesoplevelser i alle projektdelene, selv om der var forskelligt indhold. Oplevelserne ved at indtage vært/ gæst rollen var også fælles referencer, som børnene var meget bevidste om, og som de gav hinanden mange anerkendende bemærkninger om. Og der blev opbygget et ”uskrevet” regelsæt for at være en god vært og en god gæst. Der var

respekt om begge funktioner, måske også fordi alle kom i begge roller.

”De var nogle gode værter, og de var gode til at fortælle om tingene”

”Nogle var gode til at tale højt og tydeligt”

”De var dygtige til at læse og fortælle”.

Aflæsning af børnenes oplevelser

Når man skal grave lidt ned under den øjeblikkelige begejstring, kan det ofte være svært at vide, hvad det enkelte barn har haft ud af at deltage i et kulturprojekt. Hvis vi tager de analytiske briller på, synes vi, at der med dette projekts forskellige sanselige og informative indfaldsvinkler har været muligt at opfange mange signaler og meldinger fra børnene.

Vi har eksempelvis kunnet aflæse børnenes valg af steder, vi har set forskelligheden i deres tilgang til materialer og værktøj, vi har set deres sociale omgang med hinanden, deres måde at håndtere vært/gæst funktionen, og endelig har vi - måske mest tydeligt af alle udsagn - i deres beskrivelser af udvalgte steder og fortolkningen af disse i byggerierne på workshops kunnet aflæse mange børns individuelle fokuspunkter og ressourcer. Stillet overfor spørgsmålet om, hvad der er det bedste ved deres byggeri, kan vi faktisk aflæse, hvordan børnene – tilfældigt eller ikke-tilfældigt, bevidst eller ikke-bevidst – har reflekteret over forskellige niveauer i projektet: kulturarven, de sociale relationer, at deltage i et fællesskab, praktiske færdigheder, processen, fortællingen, nationalitet, æstetiske vurderinger og kvaliteter, materialer, ejerskab, tilhørsforhold, valgmuligheder, osv.

Nogle af børnenes indfaldsvinkler kan ses overfor:

Det bedste ved min ting/ mit byggeri er:
det hele
at den er lavet af sukker.
er mennesket
at bygge den
at man kan købe noget
at der er plads og at den har mange farver
at der er et flag, der hvor jeg kommer fra
at det er mit hus
at jeg synes det er rigtig sjovt – jeg ville gerne have lavet lidt mere
at der er læ, så man kan sidde der, når det regner
at den er så pæn
at jeg har bygget den sammen med nogen
at jeg har bygget en skole sådan, at man ikke skal over togskinnerne
formen ved mit hus
at vi bor der endnu med en tagterrasse lykkeligt
al den tid jeg har brugt og alle de ting jeg har fundet på
at jeg har bygget det, fordi jeg blev inspireret af det
at det har været sjovt, og at man kunne bygge lige hvad man ville
at det hænger sammen
mit flip-up-kors
at det er flot
at det er spændende – og man selv må bestemme
at den kan hjælpe fuglevenner
det bedste – jeg ved ikke hvorfor – det er det bare

Perspektiver

Med Bydetektiverne som startskud på model-kommuneforsøget i Århus Kommune har vi fået nogle gode erfaringer med, hvordan vi med udgangspunkt i børnenes fordomsfrie blik også kan skærpe deres blik på by og arkitektur, på forskelligheden og mangfoldigheden og på mulighederne for at påvirke omgivelserne, være bevidste om og ”passe på” kulturarven.

I arkitekt Thorkild Greens tale til åbningen af udstillingen på Århus Rådhus gav han udtryk for, at børnenes arbejde gav anledning til beundring og eftertanke.

”Beundring – fordi I viser os mange nye måder at beskrive byen og dens mange enkeltdele på. Eftertanke – fordi I med den dristighed det har krævet, fremhæver netop den egenskab, der er en vigtig forudsætning for, at de byer, vi ustandselig bygger om og på for at gøre bedre, kommer til at resultere i byer, der er gode at leve i.

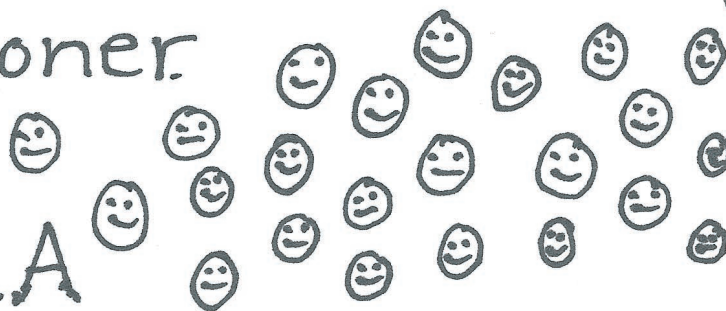
Med projekt Bydetektiverne har I udstillere fået gode muligheder for at tilegne jer viden om byer og bygninger og videregive denne viden på en spændende og vedkommende måde”.

hej 4.B

Vi har været på en gård
og vi mødte en dame 😊😊
som havde levet i 5 😊😊😊
generationer

Hilsen

4.A

Med videreførelsen og videreudviklingen af Bydetektiverne for flere aldersgrupper og i flere områder håber vi, at vi kan skabe en fortløbende interesse for arkitektur, by og byrum, og at vi kan indgå i en fortløbende dialog med byens arkitekter og kommunens byplanlæggere. Vi håber også, at vi kan fortsætte en god dialog med skolerne i udviklingen af Bydetektiverne.

Vi havde forberedt os grundigt før gennemførelsen af projektet og havde gjort os mange tanker, men det er naturligvis først i samspillet, i dialogen og i vekselvirkningen mellem børn, skole, kunstnere og formidlere, at projektet får liv og energi. Den glæde, varme og lyst til at videregive og dele oplevelserne med byen og byrummet, der kendetegnede både børn og voksne i Bydetektiverne, giver os en klar fornemmelse af, at det meste i dette projekt lykkedes til fulde.

Bilag: Lærervejledning

Udsendt til lærerne inden projektet begyndelse

Baggrund

Århus Kommune er udvalgt som modelkommune på børnekulturområdet med børn og arkitektur som omdrejningspunkt. Det betyder, at man gennem de næste to år skal afprøve en række forskellige modeller og udvikle projekter om formidling af arkitektur til børn.

Modelkommuneforsøget "Søge Spor – Sætte Spor" gennemføres i samarbejde mellem Børnekulturens Netværk, Kulturarvsstyrelsen, Børnekulturhuset i Århus og Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder.

Projektet sigter mod at udvikle formidlingsformer indenfor arkitekturområdet, der baserer sig på aktivering og stimulering af børns sanser i et samspil mellem leg og læring. Det tager afsæt i den lokale kulturarv og inddragelse af børn og deres syn på lokalområdet, og der sigtes mod at udvikle modeller til at finde spor, sætte spor og tolke spor i byens rum og afsøge nye metoder til at introducere arkitekturbegreber og til at opleve arkitektur på nye måder.

Bydetektiverne

Projekt "Bydetektiverne" er en selvstændig del af modelkommuneforsøget og støttes af Kulturarvsstyrelsen.

Bydetektiverne er betegnelsen for de børn, som får til opgave at gå på jagt efter arkitektoniske og historiske spor i deres egen bydel.

Projektet er blandt andet inspireret af et lignende projekt i Bergen af samme navn.

Projektet inddrager lokale æstetiske og kulturhistoriske ressourcer fra arkitekturområdet. Senere i forløbet optræder bydetektiverne i rollen som børneguides, når de skal formidle indtryk fra deres egen bydel til børn fra andre dele af byen.

Projektet gennemføres første gang i efteråret 2007 med tre udvalgte skoler fra henholdsvis Brand, Århus midtby og Hjortshøj. De tre skoler repræsenterer tre forskellige bystrukturer, nemlig forstad, storby og landsby.

Mål

Undervisningen har som overordnede mål:

- At børn gennem kendskab til deres egen bydel og andre børns bydele udvikler viden om byens kulturhistoriske og æstetiske ressourcer.
- At børnene får en øget forståelse for og kendskab til arkitektur og arkitekturens begreber.
- At børnene gennem erfaringer og undersøgende aktiviteter sanser og oplever deres omgivelser.

- At børnene gennem en øget selvforståelse af egne omgivelser, og gennem direkte kontakt med andre børns omgivelser får en øget omverdensforståelse og dermed en øget forståelse for andre.

- At se byen fra barnets perspektiv og dermed at give barnet en fornemmelse af sin egen rolle i debatten om byens rum.

Mål for børnene:

- At børnene bliver bedre til at se og opleve deres omgivelser.

- At børnene bliver bedre til at forholde sig til deres omgivelserne, og at de stifter bekendtskab med begreber og ord, som beskriver arkitektur. Dermed kan de lettere give udtryk for meninger og oplevelser vedrørende deres fysiske omgivelser.

- At børnene bliver i stand til at udtrykke sig både sprogligt og formmæssigt vedrørende arkitektoniske/formmæssige spørgsmål.

Mål for evaluering af projektet. Projektet evalueres efterfølgende på:

- Forløbets indhold.
- Programmets tidsplan.
- Mulighederne for udbredelsen af projektet på længere sigt.

Tværfaglige muligheder

Bydetektiverne indeholder såvel teoretisk som praktisk baserede opgaver. Børnene skal formulere sig mundtligt og skriftligt, foretage registreringer, omsætte oplevelse og tanker til form og bygge modeller.

Disse forskelligartede discipliner lægger op til tværfaglige muligheder med inddragelse af forskellige fagligheder og intelligenser. Projektet indeholder en registrerende og kommunikativ side, en kreativ og producerende side og en geografisk side, der handler om både omverdensforståelse og konkret kortlære.

På længere sigt tænkes projektet udbudt til f.eks. tværfaglige projektuger i skoleregion.

Projektforløb – oversigt over opgaver

Projektforløbet omfatter 5 dele:

- Vandring i eget område - at være bydetektiv
- Workshop
- Forberedelse af genvandring
- Genvandring - at være guide for andre børn og at blive guidet af andre børn
- Udstilling

Vandring i eget område – at være bydetektiv

Beskrivelse

Den første vandring varer ca. tre timer og foregår i klassens egen bydel, hvor skolen ligger. Før børnene starter på vandringene, får de at vide, at de skal ud og være bydetektiver og søge efter spor i deres område. En bydetektiv søger efter spor og dokumenterer sporene: spor af arkitektur, af byrum, af døre og vinduer, af dramatiske hændelser f.eks. brande og eksplosioner, af sjove mønstre, af flotte beplantninger.

Vandringen leder børnene igennem forskellige typer af rum: Bolig, kirke, gaderum, oase og butik/erhverv. Disse rum er valgt, fordi rummene i forvejen er kendte af børnene. Desuden vil rummene udgøre en referenceramme, når børnene

senere skal ud og opleve et nyt område. Vandringerne er en vekselvirkning mellem historiefortælling og registrering. Fortællinger om områdets tidligere beboere, bygninger og byrum skal skærpe børnenes bevidsthed om deres omgivelser og give dem en viden om omgivelsernes historie.

Børnenes registreringer af hvad de oplever - ser, hører, mærker - skal hjælpe dem til at fastholde deres oplevelser. Til registreringen får børnene udleveret en notesbog.

Notesbogen

Notesbogen indeholder bykort over de tre vandring med vigtige steder plottet ind, nye og gamle fotos af steder, bygninger og rum fra de tre vandring, stikord om de forskellige typer af rum og nogle spørgsmål, som børnenes skal besvare undervejs. Dertil kommer et antal blanke sider, hvorpå børnene skal registrere deres oplevelser (tegne, skrive ned, lave aftryk, klistre ind). Skitserne skal påføres gadenavn og nummer til dokumentation. Desuden indeholder notesbogen en motivsøger og en blyant. Eleverne har herudover adgang til digitale kameraer.

Notesbogen er tænkt som barnets personlige log-bog. Dels indeholder bogen kort over og pejlemærker fra børnenes rute. Dels nedfælder barnet selv en række fikspunkter i form af ord og billeder, som skal fastholde barnets oplevelser gennem hele projektet.

Praktiske råd

På vandringen går børnene sammen to og to, så de har nogen at snakke og udveksle ideer med undervejs. Børnene skal ligeledes arbejde i disse grupper under den senere workshop og genvandring.

Børnene er på forhånd inddelt i par, når klassen møder op på vandringen.

Opgaver undervejs

Undervejs på vandringen skal børnene igennem en række oplevelser og opgaver.

- De skal besvare tre spørgsmål i notesbogen. Spørgsmålene sætter fokus på oplevelsen af deres eget område.
- De skal tage et billede af noget i området, de godt kan lide. Billedet skal bruges som et postkort, som barnet senere (sammen med sin makker) skal skrive til den klasse, de skal guide rundt på genvandringen. Postkortet skal fortælle om det, der er på billedet, altså om noget særligt i deres område. Postkortene ligger klar og skrives på workshoppen ugen efter.
- Undervejs møder børnene en overraskelse... Og da det netop skal forblive en overraskelse, må børnene selvfølgelig ikke vide, at der venter dem en overraskelse!
- Madpakkestop: På hver rute indlægges et indendørs stop til madpakkepause. Stedet til madpakker bliver i en eller anden forstand en oplevelse i sig selv.

Workshop

Beskrivelse

Workshoppen finder sted i Børnekulturhusets værksted i uge 46 og er planlagt til at vare 3 timer. Workshoppen vil fokusere på børnenes oplevelser og registreringer. Arbejdet vil dreje sig om at omsætte disse oplevelser og registreringer til former, konstruktioner, objekter.

Der vil i lokalet være et stort kort over det område, som børnene har registreret med markering af væsentlige steder, som børnene allerede har stiftet bekendtskab med.

Børnene skal indledningsvist udvælge et sted, en ting, et element eller et rum, som de vil arbejde med ud fra deres registreringer i notesbogen. Herefter skal de bearbejde skitserne. Hvad har fanget deres interesse? Hvad var sjovt, skørt, grimt, særligt, overraskende?

Ud fra registreringer og oplevelser bygger og konstruerer børnene med udvalgte materialer og med udgangspunkt i det observerede. En parafrase, nye tiltag, ideer osv. til et udvalgt sted fra turen. Hvis der er ekstra tid, arbejder børnene med en skalaøvelse. De tegner sig selv i fuld størrelse, og deres objekt fra workshoppen tegnes/skitseres op i størrelse.

Praktiske råd

Materialevalget skal være med til at inspirere eleverne til at tænke i konstruktioner, mønstre og strukturer frem for i huse i traditionel forstand. Objekterne transporteres herefter hjem til skolerne, hvor de færdiggøres i to billedkunstkationer. Projektet står for transporten, også når de færdige objekter efterfølgende skal transporteres tilbage til Børnekulturhuset for at blive en del af udstillingen.

Genvandring

Beskrivelse

Med udgangspunkt i børnenes notesbøger og oplevelser i deres eget område skal de forberede en vandretur i området for børn fra en anden klasse. Som indledning bliver der en snak på klassen om vandringen og oplevelser/højdepunkter undervejs. Desuden en snak om at vælge til og fra, om hvorfor man vælger at vise/fortælle om et bestemt sted, frem for et andet. Og endelig en snak om det at være vært for andre. Hvordan behandler vi vores gæster, når vi har besøg, og hvordan opfører vi os, når vi er på besøg?

Klassen deles herefter op i to grupper. Hver gruppe består af et antal makkerpar, som har arbejdet sammen på vandringen og i workshoppen. Hvert makkerpar udvælger et sted/en bygning/et rum, de gerne vil vise frem og fortælle om, og redegør for deres begrundelse for valget. Stederne bliver plottet ind på et kort, og der bliver lagt en rute pr. gruppe, det vil sige to ruter i alt.

I den følgende uge får klassen besøg af en klasse fra et andet område. Begge klasser deles i to, så en halv klasse guider en anden halv klasse. Børnene (i makkerpar) skiftes undervejs til at fortælle om og vise deres udvalgte steder frem. Der er mindst to voksne med på hver rute. De guidede ture varer ca. en time.

Udstilling

Beskrivelse

Som en afrunding på projektet mødes alle børn, lærere, forældre og andre involverede og interesserede til en udstilling, der iscenesætter børnenes objekter, notesbøger, kort og andre produkter fra projektet. Udstillingen viser processen og bliver et mødested i sig selv.

Ideen er desuden, at den enkelte klasse arbejder videre med projektet ved at inddrage klassens forældre. Børnene agerer børneguides for forældregruppen på en tur i lokalområdet, hvor forældrene undervejs skal registrere området. Turen i området vil give børnene mulighed for at dele området med forældrene på en ny måde. Turen kunne også afføde endnu en udstilling med forældrenes registreringer.

Forudsætninger for at deltage i projektet

For at klassen skal få det optimale udbytte, er det en forudsætning, at børnene fra skolens side er informerede om projektets 5 dele:

Vandring, workshop, forberedelse af genvandring, genvandring, udstilling.

Desuden skal forældre og elever informeres om turens praktiske islæt, det vil sige om praktisk og årstidsbestemt udetøj, mad og drikke til turen, tidspunkter og så videre.

Forberedelse

Det er en god ide at forberede børnene på et eller flere af projektets temaer, f.eks. lokalhistorie, arkitektur, kortlære, oplevelser med forskellige sanser, opmærksomhed på skolevejen osv.

Evaluering af projektet

Efter projektets afslutning er det hensigten at evaluere forløbet og projektets forskellige dele. Vi vil derfor være meget glade for en tilbagemelding fra de deltagende lærere om oplevelse og udbytte af projektet. Tilbagemeldingen skal ske senest d. 15. december 2007.

Arrangører og medarbejdere

- Projektansvarlig, Anne Line Svelle, Børnekulturhuset i Århus
- Projektleder, Karen Marie Demuth
- Projektmedarbejder, Tiril Mark Høj, Børnekulturhuset i Århus
- Arkitekt og folkeskolelærer, Mette Hingebjerg
- Formidler, Pernille Helberg Stentoft

BYDETEKTIVERNE

Projektet Bydetektiverne er Kulturarvsstyrelsens børneprojekt 2007 og indgår samtidig i Børnekulturens Netværks modelkommuneforsøg i Århus Kommune Søge spor – sætte spor. Bydetektiverne er inspireret af erfaringer med børn og arkitektur i bl.a. Finland og Norge, hvor man har haft succes med at åbne børns øjne for de rum og den arkitektur, der omgiver dem. I Århus går bydetektiverne på jagt efter arkitektoniske spor i byens rum og med arkitekter og billedkunstnere som guider, inddrages lokale æstetiske og kulturhistoriske ressourcer på arkitekturområdet. Denne rapport er dels en dokumentation af projektet over for bevillingsgiverne, men håbet er også, at den kan tjene til inspiration for andre, der kunne have lyst til at arbejde med formidling af den arkitektoniske kulturarv i byens rum til børn.

Børnekulturhuset
Frederiks Allé 20A
8000 Århus C
Tlf. 89 40 48 77
Mail: als@aarhus.dk

børnekulturhuset

www.boernekulturaarhus.dk
www.sporiaarhus.dk